

Asia: VN/20468/2024

Yksityisen kopioinnin hyvityksen uudistaminen - Selvityshenkilön kysely

Hyvitysvollisuuden piiriin kuuluvat teokset ja muut suojan kohteet

Kysymys 1: Mitä teoksia ja muita suojan kohteita hyvitysvollisuuden tulisi koskea, kun otetaan huomioon tietoyhteiskuntadirektiivin 2 artiklan ja 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan säännökset?

Linkki direktiiviin: [Direktiivi - 2001/29 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2001/29/oj)

Freelance ohjelmatyöntekijät ry:n mielestä Hyvitysvollisuuden tulee koskea kaiken tyyppisiä teoksia ja suojan kohteita, joita kopioidaan mille tahansa välineelle yksityiseen käyttöön. Graafiset teokset tulee ehdottomasti saattaa myös hyvitysmaksun piiriin.

Hyvitysvollisuuden piiriin kuuluva kopiointi

Kysymys 2: Minkälainen kopiointi yksityiseen käyttöön kuuluu mielestänne hyvitysvollisuuden piiriin ts. minkälaisten aineistojen kopiointi ja minkälaista tekniikkaa käyttäen?

- analoginen – analoginen, esim. painetun aineiston valokopiointi
- analoginen – digitaalinen, esim. painetun aineiston skannaus
- digitaalinen-analoginen, esim. sähköisesti tallennetun aineiston tulostaminen paperille
- digitaalinen – digitaalinen, esim. tietoverkossa olevan aineiston tallentaminen puhelimen muistikortille tai pilvipalveluun

Freelance ohjelmatyöntekijät ry:n mielestä hyvitysvollisuuden piiriin kuuluvat kaikki aineistojen kopiointi yksityiseen käyttöön mitä tekniikkaa tahansa käyttäen.

Hyvityksen toteuttamistapa

Kysymys 3: Jos hyvitys toteutetaan tallennusalustamalla, niin mitkä laitteet, tallennusalustat ja palvelut tulisi sisällyttää hyvitysmaksun piiriin (esim. älypuhelin, tietokone, monitoimilaite, tallentava digisovitin, ulkoinen kiintolevy, muistitikku, ulkoinen tallennuspalvelu, tallennettava CD tai DVD, MP3-soitin)?

Tulisiko maksun koskea kaikkia laitteita, tallennuslaitteita tai palveluita vai voitaisiinko jotain niistä sulkea maksun ulkopuolelle yleisesti tai joissain tapauksissa? Millä perusteella (ks. jäljempänä maksun suuruuteen vaikuttavista tekijöistä)?

Freelance ohjelmatoimittajat ry:n mielestä hyvitysmaksun piirissä tulee olla kaikki tallennuslaitteet, laitteet ja palvelut, joille voidaan tallentaa tai kopioida sisältöjä tai joita voidaan käyttää yksityisen kopion tekemiseen.

Kysymys 4: Olisiko tallennuslaittamallin sijasta tai ohessa mahdollista periä hyvitysmaksua niiltä yksityishenkilöiltä, joilla on Suomessa laajakaista tai mobiililaajakaista (jäljempänä nettiliittymämalli), koska internetin kautta puhelimeen, tabletille, tietokoneeseen ja pilvipalveluun tehtävä kopiointi edellyttää jonkinlaista liittymää?

Onko nettiliittymämallilla mahdollista kerätä hyvitysmaksua kattavasti niiltä yksityishenkilöiltä, jotka voivat valmistaa kopioita yksityiseen käyttöön? Jos ei, mainitse esimerkkejä pois jäävistä tilanteista.

-

Kysymys 5: Miten varojen kerääminen tulisi järjestää muissa kuin tallennuslaittamallissa tai nettiliittymämallissa niin, että varat voitaisiin viime kädessä kerätä vain niiltä yksityishenkilöiltä, jotka voivat valmistaa kopioita yksityiseen käyttöönsä?

-

Maksun kerääminen ja maksun kohdentuminen

Kysymys 6: Tulisiko maksuvelvollisuus tallennuslaittamallissa kohdentaa kaikkiin laitteiden ja tallennuslaitteiden valmistajiin, maahantuojiin sekä toissijaisesti jälleenmyyjiin sekä palveluiden tarjoajiin, jotka myyvät tuotteita tai palveluita, joiden loppukäyttäjä voi olla yksityishenkilö?

-

Kysymys 7: Kenen tulisi nettiliittymämallissa olla ensisijaisesti maksuvelvollinen ja periä maksua liittymien haltijoilta? Tulisiko maksua periä kaikista yksityishenkilöiden nettiliittymistä vai tulisiko maksun perimiseen tehdä rajauksia nettiliittymän nopeuden tai liittymän haltijan iän perusteella?

Jos tällaista maksua perittäisiin, tulisiko sitä periä vuosittain vai jollakin muulla aikavälillä?

-

Kysymys 8: Jos hyvitys maksettaisiin budjettivaroista tai erillisestä rahastosta, minkä tahon tulisi huolehtia maksun keräämisestä?

Freelance ohjelmatoimittajat ry:n mielestä tällaisessa tapauksessa on tärkeää, että varoja kerää vain yksi taho esim. Kopiosto.

Maksun määräytyminen ja maksun suuruuteen vaikuttavat tekijät

Kysymys 9: Tulisiko maksun tason lähtökohtaisesti määräytyä tallennuskapasiteetin perusteella vai jollain muulla perusteella vai näiden yhdistelmänä?

Jos katsotte, että tallennuskapasiteetin sijasta tai ohessa olisi sovellettava muita määräytymisperusteita, niin mitä nämä perusteet olisivat ja millä perusteella niitä tulisi soveltaa?

-

Kysymys 10: Millä tavalla laitteiden monikäyttöisyyden ja tallennuslaitteiden ja tallentamiseen käytettävien välineiden rajan hämärtyminen tulisi ottaa huomioon hyvitysmaksullisia laitteita ja alustoja sekä palveluita määriteltäessä ja / tai maksun suuruutta määrättäessä?

-

Kysymys 11: Millä tavalla teknisten toimenpiteiden käyttäminen tulisi ottaa huomioon?

-

Kysymys 12: Millä tavalla maksun suuruuden tulisi määräytyä nettiliittymämallissa?

-

Kysymys 13: Missä tilanteissa haitan voitaisiin katsoa vahingon olevan vähäinen ja millä perusteella? Olisiko määriteltävä tällaisen vahingon kynnyсарvo, ja jos olisi, niin mikä se voisi olla?

-

Maksun suuruus ja päätös maksun suuruudesta

Kysymys 14: Millä tavalla päätöksenteko hyvitysmaksun piiriin kuuluvista laitteista, tallennusvälineistä ja palveluista tulisi järjestää? Millä tavalla hyvitysmaksun suuruudesta tulisi päättää? Tulisiko yksityisen kopioinnin kokonaismäärää tarkastella nykyisenkaltaisilla yksityistä kopiointia koskevilla tutkimuksilla?

-

Kysymys 15: Mikäli hyvitysmaksu tulisi mielestänne toteuttaa esimerkiksi erillisellä rahastomallilla tai nettiliittymämallilla, niin millä perusteella ja minkälaisella päätöksentekomekanismilla hyvitysmaksun määrästä tulisi päättää?

-

Kysymys 16: Onko Suomen hyvitysmaksutaso kokonaisuutena (vuonna 2024: 11 miljoonaa euroa, vuonna 2025: 5,5 miljoonaa euroa) oikea suhteessa oikeudenhaltijoille aiheutuvaan vahinkoon?

Freelance ohjelmatyöntekijät ry:n mielestä kumpikaan taso ei ole oikea suhteessa oikeudenhaltijoille aiheutuvaan vahinkoon. Edes nykyinen (vuosi 2024) 11 miljoonan euron taso ei vastaa tekijänoikeuslain tarkoittamaa kohtuullista tai direktiivin tarkoittamaa sopivaa hyvitystä yksityisestä kopioinnista tekijän- ja lähioikeuden haltijoille aiheutuvasta haitasta.

Luovat ry:n tilaaman tuoreen, johtavan asiantuntijan VTT Pasi Holmin arvion mukaan yksityisen kopioinnin aiheuttama haitta musiikin ja av-alan tekijöille ja muille oikeudenhaltijoille erityisesti myynti- ja striimaustulojen alenemisena oli vuonna 2023 noin 35,7–45,9 miljoonaa euroa (Holm 2024; Luovat ry:n tilaama arvio).

11 miljoonan euron hyvitys korvaa tästä noin neljäsosan. Toisin sanoen 11 miljoonakaan euron taso ei ole ollut kohtuullinen korvaus yksityiseen käyttöön tapahtuvasta kopiointista oikeudenhaltijoille aiheutuvasta haitasta. Tässä selvityksessä ei ole arvioitu graafisten teosten (teksti ja kuva) oikeudenhaltijoille aiheutunutta haittaa, eikä myöskään 11 miljoonan euron hyvitysmaksulla ole kompensoitu graafisten teosten tekijöille ja oikeudenhaltijoille heidän teostensa yksityistä kopiointia.

11 miljoonan tasoon päädyttiin vuonna 2015 poliittisen kompromissin tuloksena, kun yksityisen kopiointin hyvitys siirtyi tallennuslaitteiden ja -alustojen myyntihintoihin sisältyneestä hyvitysmaksusta rahoitettavaksi valtion budjetista. Tämän jälkeen korvaukseen ei ole kertaakaan tehty indeksi- eikä muutakaan korotusta.

Hyvitysmaksukustannuksen henkilöllinen kohdentuminen

Kysymys 17: Miten mahdollinen vapautus hyvitysmaksusta tai maksetun hyvitysmaksun palautus olisi järjestettävä, jotta vapautuksen tai palautuksen saaminen olisi tosiasiallisesti mahdollista, eikä kohtuuttoman vaikeaa?

-

Kysymys 18: Tulisiko työnantajan työntekijän käyttöön hankkimien / vuokraamien älypuhelimien, joiden haltijana on luonnollinen henkilö, kuulua hyvitysmaksun piiriin, ja millä tavalla maksun keräämisen tällaisten puhelimien osalta tulisi tapahtua? Miten työntekijöiden käytössä oleviin kannettaviin tietokoneisiin tulisi suhtautua?

Freelance ohjelmatyöntekijät ry:n mielestä on perusteltua, että myös työsuhdepuhelimien, työnantajan työntekijän käyttöön antaminen kannettavien tietokoneiden, tablettien ja muiden laitteiden, joita voidaan käyttää myös yksityiseen kopiointiin, sisältyvät hyvitysmaksun piiriin, koska ne ovat todennäköisesti myös henkilökohtaisessa käytössä.

Hyvitysmaksun alueellinen kohdentuminen

Kysymys 19: Onko hyvitysmaksun kerääminen mahdollista, jos yksityishenkilö ostaa tallennuslaitteen tai -alustan ulkomaisesta verkkokaupasta? Entä silloin, jos yksityishenkilö hankkii tallennuspalvelun (pilvipalvelu) ulkomailta?

Miten tällaista toimintaa voidaan valvoa? Mikäli tätä ei voida valvoa, olisiko tarkoituksenmukaisempaa kerätä hyvitysmaksua tallennuslaitteiden sijasta tai ohessa sellaisilta luonnollisilta henkilöiltä, joilla on laajakaistaliittymä Suomessa?

-

Maksuvelvollisen tilitysvelvollisuus

Kysymys 20: Jos hyvitysmaksuvelvollisuus koskisi tallennuslaitteiden ja -alustojen valmistajia, maahantuojia, myyjiä ja tallennuspalveluiden tarjoajia, niin miten maksu- ja tilitysvelvollisuus oikeudenhaltijoille olisi järjestettävissä niin, että sen aiheuttama kustannusrasitus ja hallinnollinen taakka olisi mahdollisimman pieni?

Jos katsotte, että maksu olisi kerättävissä keskitetyimmällä tavalla, niin miltä taholta ja miten maksun kerääminen ja tilitysvelvollisuus hoidettaisiin?

-

Kysymys 21: Onko maksu- ja tilitysvelvollisuuden kannalta merkitystä, tapahtuuko tilitys yhdelle vai useammalle oikeudenhaltijoita edustavalle taholle?

Freelance ohjelmatyöntekijät ry:n mielestä on järkevää, että varojen edelleen jako hoituu yhden oikeudenhaltijoita edustavan tahon kautta eteenpäin alan etujärjestöille ja tekijöille. Useampi hallinto syö kertyviä tuloja.

Etujärjestöjen toiveita tulee kuitenkin kuulla jakosuhteita ja varoja eteenpäin jaettaessa eikä päätös varojen tilityksistä saa olla yksiselitteisesti esim. vain tilittävän tahon päätäntävällän alla kuten esim. Kopioston. Mikä tahansa tilittävä taho onkaan tulee sillä olla myös todistetusti ymmärrystä kulttuurillisista kysymyksistä, luovan työn, taiteen sekä teoskysymysten erityispiirteistä. Jakava taho ei voi olla ensisijaisesti liiketaloudellisin perustein toimiva.

Maksun keräävä taho ja maksuvarojen tilitys oikeudenhaltijoille

Kysymys 22: Onko näkemyksenne mukaan tältä osin tarvetta tehdä muutoksia tekijänoikeuslakiin?

Olisiko riittävää, jos laissa olisi säännökset yleisistä varojen tilitystä ja käyttöä koskevista perusteista, joita noudattaen hyvitysmaksuvarat keräävä ja/tai tilittävä taho (tai tahot) voisi päättää jakosuhteesta yksilöllisten tilitysten ja tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin käytettävien varojen välillä sekä tilitysperusteista ja varojen jakamisesta?

Millä tavalla maksuvarojen tilitys oikeudenhaltijoille tulisi järjestää niin, että siitä aiheutuu mahdollisimman vähän hallinnollista taakkaa ja kuluja?

-

Kysymys 23: Millä tavalla tulisi määritellä varojen jakautuminen eri aloja edustaville oikeudenhaltijaryhmille?

Freelance ohjelmatyöntekijät ry:n mielestä osa tilityksistä olisi hyvä ohjata suoraan tekijöille ja osa jakaa etujärjestöjen kautta apurahoina ja hakemusten perusteella tekijöille.

Vaikka pidämme tärkeänä, että varat suunnataan tekijöille mahdollisimman suoraan ilman hallinnollisia kuluja niin on myös ensiarvoisen tärkeää, että riittävä osa tilitettävistä varoista

ohjataan myös alan etujärjestöjen käyttöön niin teos, koulutus jne. apurahoina jaettavaksi kuin myös itse järjestöjen toiminnan ylläpitämiseksi.

Ymmärtääksemme tällä hetkellä etujärjestöille, jotka toimivat esim. AV- ja/tai Kuvapuolella kuten esim. FOT ry ei myönnetä toimintaan minkäänlaista määrämittaista ja ennustettavaa toiminta-avustusta, jolla he voisivat ylläpitää ja kehittää toimintaansa. Tämä on äärimmäisen ongelmallista etenkin pienten etujärjestöjen kannalta, jotka eivät pysty pyörittämään toimintaansa pelkillä jäsenmaksutuloilla. Ei voi olettaa, että etujärjestöjä pyöritetään pelkin vapaaehtoisvoimin, sillä työ määrä ja käsiteltävät kokonaisuudet voivat olla hyvin monimutkaisia.

Liian korkeat jäsenmaksutulot puolestaan karkoittavat jäsenet ja nostavat kynnyistä liittyä etujärjestöihin etenkin, kun luovan alan tekijät usein roikkuvat pätkätyösuhteissa, toimivat freelancerainä ja pienyrittäjinä todella epävarmassa mediaympäristössä, jolloin toimeentulo on äärimmäisen epävarmaa eikä jäsenmaksuihin välttämättä ole varaa.

Yksittäiset tekijät eivät pysty ajamaan omia eikä alan etuja. Tähän sekä apurahojen jakoon, koulutuksen ja verkostoitumisen järjestämiseen tarvitaan luovan alan etujärjestöjä ja myös heille tulee jyvittää ennustettava toiminta-avustus kopiontikorvauksista. Ilman toimivaa järjestökenttää jo muutenkin vaikeuksissa olevaa luovaa alaa uhkaa kuihtuminen ja arvostuksen menetys etenkin nykyisessä tilanteessa, jolloin rahoitusta on leikattu joka puolella sekä tekoäly muuttaa ratkaisevasti alan toimintamalleja.

Varojen jaossa tulisi pystyä kuitenkin käyttämään myös harkintaa, joka olisi syytä myös kirjata mahdollisesti lakiin. Haluamme erikseen nostaa valokeilaan graafisen suunnittelun erityistapauksen ja siihen liittyvän työn, joka ei jostain syystä nauti nykyisin teosoikeutta. Graafinen suunnittelu on yhtä tärkeä osa eri teosten ymmärrettävyyttä, vaikuttavuutta, luettavuutta ja tunnelman luontia kuin teksti tai yksittäinen kuva. Graafinen suunnittelija toimii itsenäisenä luovana tekijänä tekstin, typografian, stillkuvan ja liikkuvan kuvan rajapinnoilla ja luo omia itsenäisiä kokonaisuuksia sekä muotoja. Niin painettuja digitaalisia kuin av-muotoisia teoksia kopioidessa kopioidaan myös graafisen suunnittelijan luovan työn panos ns. graafinen teos/tuotos. Tämä tulee huomioida korvauksia kerättäessä ja jaettaessa.

Vaadimme, että graafiset suunnittelijat ja graafisen suunnittelun etujärjestöt kuten esim. Fot ry ja Fot ry / Freelance-graafikot ovat mukana saamassa kopioinnista aiheutuvia korvauksia. Mm. niin Kopioistossa, eri dokumenteissa kuin yleiskielessäkin puhutaan nimenomaan graafisista teoksista. Pitäisi olla itsessään selvää, että graafinen suunnittelija on yksi keskeisimmistä graafisen teoksen luojista ja toteuttajista. Ehdotamme, että graafinen tuotos saa teossuojan, mutta jos tämä ei ole mahdollista niin odotamme, että tämän osa-alueen osalta käytetään harkintaa kopiontikorvauksia jaettaessa.

Järjestön valvonta

Kysymys 24: Onko näkemyksenne mukaan järjestön valvonnan osalta tarvetta tehdä muutoksia tekijänoikeuslakiin? Jos on, niin mitä muutoksia ja millä perusteella?

-

Yhteenveto

Kysymys 25: Minkä järjestelmän tai järjestelmien yhdistelmän pohjalta (mahdollisine muokkauksineen) hyvitys tulisi ensisijaisesti järjestää tarvittavine muutoksineen:

tekijänoikeuslaissa ennen vuotta 2015 noudatetun tallennusalustamallin pohjalta,

Kysymys 26: Onko olemassa jotain olennaisia näkökohtia, joita ei ole kysytty, mutta jotka katsotte tarpeelliseksi tuoda esiin?

Freelance ohjelmatyöntekijät ry:n mielestä Suomessa olennaisesti parannettu ja uudistettu tallennusmaksumalli toteuttaisi markkinaehtoisuutta ja maksuvelvollisuus kohdentuisi laajasti yksityisille kansalaisille, jolloin direktiivin ja lain edellyttämä yksityisen kopioinnin korvaus ei ole riippuvainen julkisesta rahasta. Nykyisissä kulttuuriin kohdistuneissa leikkauksissa ei ole huomioitu eri leikkausten kumulatiivisia vaikutuksia. Järjestelmän uudistaminen ja maksupohjan palauttaminen uudistettuun tallennusmaksumalliin on myös tapa paikata osittain kulttuurileikkausten kumulatiivisia vaikutuksia.

Kuluttajilta kerättävien maksujen tulee olla maltillisia, jotta maksu ei vaaranna heidän mahdollisuuttaan hankkia laitteita, mutta toistaalta mahdollistaa laitevalmistajien toimeentulon. Maksut tulisi leipoa mahdollisuuksien mukaan ensisijaisesti laitevalmistajien nykyisiin hintoihin sisään. Useat merkittävimmistä laitevalmistajista takovat huipputulosta kuten Apple ja pitävät jo laitteitansa muutoinkin ylihinnoiteltuina. Jonkun tahon tulee myös seurata mahdollisten kopiointimaksujen siirtymistä laitteisiin, jotta hintojen nostolta, väärinkäytöksiltä ja ylireagoineilta vältytään.

Poutiainen Miikka
Freelance ohjelmatyöntekijät ry - Freelance ohjelmatyöntekijät ry:n
johtoryhmä